

POSTANOWIENIE

Dnia 14 lutego 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dorota Rysińska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Barbara Skoczowska

SSN Eugeniusz Wildowicz

Protokolant Ewa Sokołowska

w sprawie A. W.

w przedmiocie pozostawienia bez rozpoznania zażalenia A. W. na postanowienie Sądu Okręgowego w R. z dnia 24 marca 2017 r., sygn. akt II Ko (...), w części oddalającej wniosek o stwierdzenie nieważności orzeczeń, w trybie ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. z 2015 r., poz. 1583),
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 14 lutego 2018 r.,
kasacji Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego,
wniesionej od postanowienia Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 1 czerwca 2016 r., sygn. akt II AKz (...),
utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 9 maja 2017 r., sygn. akt II AKz (...)

**uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania w postępowaniu
odwoławczym.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem Sądu Apelacyjnego w R. z dnia 9 maja 2017 r. (sygn. akt II AKz (...)) pozostawiono bez rozpoznania zażalenie A. W. (syna L. W.) na postanowienie Sądu Okręgowego w R. z dnia 24 marca 2017 r. (sygn. akt II Ko (...))

o oddaleniu w części wniosku prokuratora Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w R. o stwierdzenie nieważności orzeczeń dotyczących nieżyjącego L. W. Jako podstawę tego rozstrzygnięcia podano przepisy art. 430 § 1 k.p.k. w zw. z art. 429 § 1 k.p.k. w zw. z art. 3 ust. 4 i art. 13 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (tekst jedn.: Dz.U.2015.1583 ze zm.) w zw. z art. 634 k.p.k.

Od powyższego postanowienia zażalenie wnieśli prokurator wymienionej Komisji oraz pełnomocnik A. W.

Prokurator zarzucił „obrazę przepisów postępowania karnego mającą wpływ na treść orzeczenia, tj. art. 3 ust. 3 w zw. z ust. 1 tegoż artykułu ustawy z dnia 23 lutego 1991r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, poprzez uznanie, że synowi osoby represjonowanej nie przysługuje prawo do wniesienia zażalenia na postanowienie w przedmiocie unieważnienia orzeczenia dotyczącego jego ojca L. W., kiedy w rzeczywistości ustawodawca w cytowanym art. 3 ust. 3 w zw. z ust. 1 tegoż artykułu wprost takie prawo mu przyznał”. Prokurator wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie zażalenia A. W. do rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w (...).

Pełnomocnik A. W. zarzucił „naruszenie przepisów postępowania, mające istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie art. 430 § 1 k.p.k. w zw. z art. 429 § 1 k.p.k. w zw. z art. 3 ust. 4 oraz art. 3 ust. 3 w zw. z art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (tekst jedn. Dz. U. z 2015 r., poz. 1583) (dalej jako: „ustawa lutowa”) polegające na pozostawieniu zażalenia skarżącego z dnia 30 marca 2017 r. bez rozpoznania, pomimo braku ku temu podstaw”. Wniósł w związku z tym o uchylenie w całości zaskarżonego postanowienia.

Postanowieniem Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 1 czerwca 2017 r. (sygn. akt II AKz (...)) utrzymano w mocy zaskarżone postanowienie.

Od powyższego prawomocnego postanowienia kasację w trybie art. 521 § 1 k.p.k. w zw. z art. 3 ust. 4 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu

za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (tekst jedn.: Dz.U. z 2015 r., poz. 1583, ze zm.) wniósł Minister Sprawiedliwości-Prokurator Generalny. Postanowieniu temu zarzucił „rażące naruszenie przepisów prawa procesowego, które miało istotny wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie obrazę art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k. poprzez przeprowadzenie wadliwej kontroli instancyjnej polegającej na nierozważeniu wynikających z treści zażaleń prokuratora i pełnomocnika A. W. zarzutów, tj. dokonania przez Sąd Apelacyjny w R. w zaskarżonym postanowieniu nieprawidłowej wykładni art. 3 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. z 2015 r., poz. 1583 ze zm.) i nieprzedstawienie w pisemnych motywach postanowienia powodów oddalenia zarzutów odwoławczych, co w konsekwencji doprowadziło do uprawomocnienia się orzeczenia o uznaniu A. W. za osobę nieuprawnioną do złożenia zażalenia na postanowienie Sądu Okręgowego w R. z dnia 24 marca 2017 roku, sygn. II Ko (...) i pozostawienie tego zażalenia bez rozpoznania, podczas gdy rzetelne rozważenie zarzutów odwoławczych i prawidłowa wykładnia art. 3 ust. 1 i 3 powołanej ustawy, mogłoby doprowadzić do odmiennego orzeczenia w tej sprawie”. Podnosząc powyższy zarzut Minister Sprawiedliwości – Prokurator Generalny wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd Apelacyjny w (...), w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Kasacja Ministra Sprawiedliwości – Prokuratora Generalnego okazała się zasadna.

Sąd Apelacyjny w bardzo lakonicznym uzasadnieniu swojego postanowienia nie odniósł się w żadnej mierze do zarzutów stawianych zaskarżonemu postanowieniu przez pełnomocnika A. W. oraz Prokuratora Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w R. Wskazał jedynie, że A. W. w istocie nie jest osobą uprawnioną do składania środków odwoławczych na orzeczenia wydane na podstawie ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na

rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (dalej ustawa lutowa), jako że w przeprowadzonym przez Sąd Okręgowy postępowaniu nie występował w charakterze strony. Podał przy tym, że argumentacja obu zażaleń na decyzję Sądu Apelacyjnego pierwszej instancji nie przekonuje, jednak w uzasadnieniu tego stanowiska przywołał jedyne stwierdzenie, iż „sam fakt bycia jednym z podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 1 ustawy lutowej nie daje podstaw do wnoszenia środków odwoławczych, w sytuacji kiedy taki podmiot nie występował w charakterze strony, tak jak A. W.”.

Zestawienie powyższego stanowiska z zarzutami zażaleń i ich uzasadnieniem prowadzi do jednoznacznego wniosku, że Sąd Apelacyjny drugiej instancji całkowicie pominął w swych rozważaniach wywody tych środków, odwołujące się w interpretacji przepisu art. 3 ust. 3 ustawy lutowej – zwłaszcza w powiązaniu z brzmieniem art. 3 ust. 1 tej ustawy – do zasad wykładni językowej, jak również wykładni systemowej i funkcjonalnej. Rzec by można, że bez mała wszystkie te argumenty podważały słuszność wyrażonego w sprawie poglądu – dotyczącego unormowania regulującego uprawnienie poszczególnych podmiotów, w tym krewnych w linii prostej zmarłej osoby represjonowanej, do wniesienia zażalenia w przedmiocie stwierdzenia nieważności orzeczenia – wiążącego uprawnienie konkretnego podmiotu do zaskarżenia orzeczenia sądu pierwszej instancji z tym, czy to ten właśnie podmiot zainicjował przed sądem postępowanie w przedmiocie stwierdzenia nieważności orzeczenia (lub do tego postępowania przystąpił). W szczególności należało zwrócić uwagę na argumenty natury językowej, jako pierwszoplanowe i co do zasady najważniejsze. Podniesiono tu m.in., że w ust. 3 przepisu art. 3 ustawy lutowej wskazano wyłącznie na uprawnienie do złożenia opisanego środka odwoławczego przez podmioty wymienione w ust. 1 tej regulacji oraz na to, że w brzmieniu analizowanego unormowania nie ujęto żadnego warunku, czy ograniczenia co do skorzystania przez te podmioty z przyznanego im uprawnienia. W szczególności nie przewidziano, aby którykolwiek z tych podmiotów (np., *lege non distinguente*, Rzecznik Praw Obywatelskich, Minister Sprawiedliwości, organizacja zrzeszająca osoby represjonowane na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, czy jak tu, krewny w linii prostej zmarłego represjonowanego) miał uprzednio złożyć wniosek o

stwierdzenie nieważności orzeczenia (które to uprawnienie reguluje art. 3 ust. 1 ustawy) i występować w charakterze strony. Skoro tak, to to jako konieczne jawiło się poddanie ocenie dalszych argumentów obu zażaleń, poszukujących weryfikacji wyników analizy językowej w wykładni systemowej – zwracających uwagę na relacje pomiędzy przepisami k.p.k. i własnymi regulacjami omawianej ustawy (art. 3 ust. 4), oraz w wykładni funkcjonalnej – choćby co do podnoszonego problemu procesowej możliwości przyłączenia się do już wszczętego postępowania, podmiotu uprawnionego do złożenia zażalenia w omawianym przedmiocie (dla skorzystania z tego uprawnienia). Oczywiście, przy rozpoznawaniu zażaleń wniesionych w niniejszej sprawie i przy prawnej interpretacji podnoszonej w nich materii, w polu uwagi Sądu Apelacyjnego drugiej instancji powinny pozostawać również konkluzje wynikające z treści art. 459 § 3 k.p.k. (w zakresie, w jakim wskazuje się w nim na uprawnienie do złożenia zażalenia przez inną niż strona osobę, jeżeli ustawa tak stanowi), jak i racje leżące u podstaw rozważanych unormowań ustawy rehabilitacyjnej.

Tak więc, nie ulega wątpliwości, że sposób odniesienia się Sądu Apelacyjnego do wniesionych środków odwoławczych uznać należy za rażąco naruszający standardy wyrażone we wskazanych w kasacji unormowaniach art. 457 § 3 i art. 433 § 2 k.p.k., mających zastosowanie do postępowań toczonych na gruncie ustawy lutowej. Stopień tego naruszenia świadczy zaś dobitnie, że uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na treść zaskarżonego kasacją orzeczenia. Jak trafnie podnosi się w tej skardze, rzetelne rozważenie zażaleń przez Sąd odwoławczy mogłoby doprowadzić do ich odmiennego rozstrzygnięcia.

Z powyższych powodów zaskarżone postanowienie podlegało uchyleniu w celu wyeliminowania stwierdzonych uchybień w ponowionym postępowaniu odwoławczym, z uwzględnieniem podanych w niniejszym wywodzie wskazówek prawnych.

Z tych względów, oceniając wniesioną kasację jako oczywiście zasadną, Sąd Najwyższy orzekł jak w postanowieniu, rozstrzygając w trybie określonym w przepisie art. 535 § 5 k.p.k.

r.g.

